

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ, İLMİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGİ

Cilt : XI Sayı 2
Mart - Nisan 1972

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا أَمْرُو إِلَّا لِعِبَادِ اللَّهِ مُخَاصِينَ لَهُ الدِّينَ خُضَاءً وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ ﴿٥٠﴾

İSLÂM DİNİNİN, İNSAN RUHUNU YÜCELTMEDEKİ TESİRİ

Lütfi DOĞAN

Diyaret İşleri Başkan V.

Yukarıya metnini aldığımız âyet-i celilede Allah Taalâ mâal olarak şöyle buyurur: Halbuki onlar, dinde ihlâs sahipleri ve muvahhidler olarak ancak Allah'a ibâdet etsinler, namazı dosdoğru kılsınlar ve zekâtı versinler diye emrolunmuşlardır. Ve işte dosdoğru olan din de budur.» (1)

İslâm dini insan fitratına en uygun olan, fert ve cemiyet için dünya ve ahiret mutluluğunu temin etmeği hedef alan bir dindir. Bu gayeye vusul için insan ruhunu arındıracak ve insanı her bakımdan olgunlaştırıp, yükseltecek prensipleri câmi bulunmaktadır.

Bu yüce din, bizlere, herşeyden önce varlığı kendinden ve zaruri olan Allah Taalâ'ya iman, O'na kemali tazim ile itaat etmemizi emreder.

Allah, o zât-ı kibriyadır ki, her şeye kaadirdir. Kâinatta ancak O'nun dilediği olur. O, her şeyi hakkıyla bilendir, hikmet sahibidir. Her şeyi görür ve işitir. O'nun bilgisinden hiç bir şey gizlenemediği gibi, görmesinden ve işitmesinden de hiç bir şey gizli kalmaz. Allah Taalâ, bütün kemal sıfatlarıyla muttasıf ve her çeşit noksan vasıflardan münezzehtir. O, bütün yaratıkları kendi irade ve kudretiyle ilim ve hikmetine uygun olarak yaratmıştır. Bütün varlıkları kendi bilgisine, irade ve hikmetine göre tedbir eden de O'dur. «İşte bu sıfatlara sahip olan sizin Rabbiniz Allah'tır. O'ndan başka ilâh yoktur. Her şeyi yaratan da O'dur. O halde O'na kulluk edin. O, her şeyde (güvenilecek bir vekildir.» (2)

İşte bu, hak olan tevhid itikadıdır ki, insan ruhunu cehâletin karanlığından aydınlığa çıkarır ve onu, şirkin çukurundan kurtarıp, tevhide, nurlu ufuklara yükseltir. Bu itikat, insan ruhunu kuruntuların ve hurâfelerin mânevî lekelerinden temizler. Böylece mânen arınmış ve ruhen yücelmiş olan insan, cansızlara, hayvanlara veyahut da insanlara kulluk etmek felâketinden ebediyen kurtulmuş olur.

İslâm dini bir kısım ibâdetlerle de insanları mükellef kılmıştır ki, bu ibâdetler, dîni birer görev olmakla beraber, insanların gönüllerine selâh ve huzur veren, RUHLARINI TERBİYE EDİP, OLGUNLAŞTIRAN en güzel ve en üstün tesirleri de hâiz bulunmaktadır. Meselâ, dinimiz, müminler üzerine, bir gün bir gecede beş vakit namaz farz kılmıştır. Elbise, beden ve mekân temizliği namazın ilk şartı olmuştur.

(1) Beyyine: 5

(2) En'am: 102

Böylece insan, bütün meşgalelerden o an için (namaz esnasında) uzak bulunarak, içi, dışı, ruh ve bedeni ve bulunduğu mahal, tertemiz olarak Rabbînin huzuruna durur. Kalbini Allah'a tevcih eder, O'nun, peygamberi lisanıyla öğrettiği şekilde, O'na münacaatta bulunur. Muttasîf olduğu kemal sıfatlar ile O'nu sena eder; azâbından korktuğunu, rahmet ve mağfiretini umduğunu ve sadece O'ndan yardım ve hidâyet dilediğini lisanıyla Cenâb-ı Hakk'ın huzur-u izzetine arzeder. Böylece insan, nefsine, iradesine hâkim olur. Allah Taâlâ'nın onu her an murakabe ettiğini düşünür. Bu duygu ve düşünce ile her an Cenabı Hakk'ın murakabesinde olduğu tefekkürüne kendisini alıştırmış olur. İşte o zaman Rabbînin gazabını gerektiren her çeşit kötü işlerden ve Allah'ın yasak kıldığı bütün çirkin fiillerden uzak kalmak saadetine erer. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de Cenâbı Hak Meâlen,

«Namazı dosdoğru kıl. Şüphesiz ki namaz kötülüklerden, akla ve dine uymayan her şeyden alıkoyar. Allah'ı zikretmek en büyük (ibâdettir). Ne yaparsanız Allah bilir.» (3)

Dinimiz fakirlerin ihtiyacını gidermek, borçluları güçlüklerden kurtarmak, yolda kalmışların işlerini kolaylaştırmak, ayrıca ve benzeri hikmetlere binaen zengin olan müminler üzerine zekâtı farz kılmıştır.

Zekât ibadeti ile müminlerin gönüllerinde kerem, cömertlik ve emsâli faziletler kökleşir; zekât, mü'minin ruhunu cimrilik ve bahillik gibi kötü vasıflardan kurtarır; fakirlerin kalbinde zenginlere karşı bulunması mutasavver kinlere yer bırakmaz; onların gönüllerini zengin kardeşlerine karşı sevgi ve saygı ile dolu hale getirir. Fakirle zengin arasında sarsılmaz bir tesânüt sağlamış olur. Zengin fakiri düşünür, fakir de zengine karşı iyilik ve saygıdan başka bir şey düşünemez. Böylece fertler arasında sevgi, ahenk ve kardeşlik teessüs eder. Emniyet ve mânevî huzur, hepsini mesut kılar. (4)

İslâmiyet insanda ahitlere vefalı olmak faziletini geliştirmek, iradesini kuvvetlendirmek, şiddetlere karşı sabırlı olmasını ve heyecan sırasında nefes hakimiyetini temin etmek; iffetli, kanaatlı, emânete fevkâlade riâyetkâr, muhtaçlara çok merhametli olmasını sağlamak, iyiliklerin kadrini bilmek, nimetlere şükri hatırlatmak için oruc ibadetini müminler üzerine farz kılmıştır. Oruc ile bir taraftan Cenâb-ı Hakk'ın emrine itaat edilmiş olur, diğer taraftan da yukarıda bir kısma işaret edilen faziletlerle insan âdeta melekleşmiş bir duruma gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de de meal olarak şöyle buyrulur: «Allah size kolaylık murat eder, hakkınızda güçlük istemez. Kolaylık istemesi sayıyı (oruc borcunuzu) ikmal etmeniz Allah Taâlâ'yı - sizi muvaffak buyurduğu o şeyden dolayı da - büyük tanımanız içindir. Umulur ki şükredersiniz.» (5)

Hac ibâdetinin hikmetleri düşünüldüğü zaman, insanın gözü önünde daha geniş ufuklar açılmaktadır. İnsanlar evlât, vatan ve servetlerinden ayrılmış; dünya nimetlerinden sıyrılmış olarak, bir bakıma kefen misali bir libasla Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda, dururlar. Allah Taâlâ'nın emirlerine karşı hepsi muti, hepsi huzur ve sükun ile inkiyad etmekte; zenginle fakir, küçükle büyük, kumandanla nefer arasında tam bir musavaat görülür. Tevazuun en

(3) Ankebut: 45

(4) Tevbe: 103

(5) Bakare: 185

güzeli orada daha çok hissedilir. Gururun, büyüklük taslamanın insana yakışmayacağı ve bir zaaf olduğu orada daha iyi hissedilir. İnsanların hepsinin Adem'den, Adem'in de topraktan olduğu hakikatını insan daha yakînî bir şekilde idrak etmiş olur. Kur'ân-ı Kerim'de Cenâb-ı Hak meâl olarak şöyle buyurur: «Şüphesiz ki sizin Allah nezdinde en şerefliiniz takvaca en ileri olanınızdır. Hakikatte Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır.» (6)

İslâmiyet, insanları felâkete, yokluğa götürecektir; cemiyet fertleri arasında kin ve düşmanlık meydana getirecek, akli bozacak, iffeti ve utanma duygusunu giderecek, malı heder edecek ne kadar kötü şeyler varsa, onların haram olduğunu bildirmiştir. Meselâ, İslâmiyet adam öldürmeği, zinayı, insanlara iftira etmeği, içki içmeği, kumar oynamağı ve oynatmağı, ribâyı, tefeciliği, rüşvet almağı ve vermeği veya bunlara vasıta olmayı, bâtil yolla insanların mallarını yemeyi haram kılmıştır. Gıybet etmek, söz taşımak, hiyânette bulunmak, haksızlık, kin, haset, halka eziyet veren şeyler, müslümanlıkta yasak edilmiştir. «Müslümanın müslümana canı, malı ve namusu haram kılınmıştır. (Bunlar muhterem kabul edilmiştir).» (7)

Görülüyor ki insan tevhid dinine sımsıkı sarıldığı takdirde ruhunu terbiye etmiş, onu kötü huylardan ve bayağılıklardan arıdirmiş olur. Bu durumun güzel tesirleri, diğer insanlarla olan dürtüst muamelelerinde ve âdâbı muâşeret kâidelerine uymada kendini gösterir.

Dinin buyruklarına sâdık kalan, onun emir ve hikmetlerine uygun hareket eden bir mü'minin bütün fiil ve davranışları güzel, muâmeleleri doğru ve adâlete uygun olur. Böyle bir insan ,ebeveynine iyilik eder, yakınlarına, mümin kardeşlerine ve cemiyet fertlerine güzel muamelede bulunur. Aile fertlerinin hukukunu korur. Çocuklarını iyi terbiye eder. Onların bilgi ve kültürlerini artırır. İyi ahlâk sahibi olmaları için bütün gücüyle çalışır. Komşularına eziyet vermez. Başkalarına lânet okumaktan, fena söz söylemekten, söz taşımaktan, kıskançlık yapmaktan, kin tutmaktan şiddetle sakınır. Olgun bir mümin, almasında, satmasında, ölçme ve tartmasında hiç bir suretle hile yapamaz. Söylediğinde yalan konuşmaz. Vadettiğinde va'dini yerine getirir. Emânete hiyânet etmez, kibirli ve inatçı olmaktan sakınır. Kendisine bir iş emânet edildiğinde, onu, en güzel şekilde yerine getirir. Âmme hizmeti emânet edilirse insanlar arasında âdil muamele yapar. Âmmenin menfaatını korur. Doğrudan ve haktan başka kuvvete boyun eğmez. Zayıfın hakkını zâyi etmez.

Gerçek mânada İslâm ahlâkını yaşayan bir kimse, yeryüzünde insan suretinde bir melek gibi olur. Artık böyle bir insanın hayatı (yaşaması) her türlü iyiliğin kendi çapında artması, ölümü ise, kendisinin her çeşit mihnetlerden kurtulması ve Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz ikramına mazhariyeti demek olur.

Yukarıda sıralamaya çalıştığımız dinî gerçeklerin insan ruhunu olgunlaştırıp, yüceltmek için en güzel ve yapıcı tesirleri hâiz bulunduğu şüphesizdir. Yeter ki müminler olarak görevlerimizi eksiksiz yerine getirmeye bütün gücümüzle çalışalım. Allah Taâlâ Kur'ân-ı Kerim'de meâl olarak şöyle buyurur : «Bizim uğrumuzda mücâhade edenlere gelince. Biz elbette onlara yollarımızı gösteririz. Şüphesiz ki Allah her halde iyi davrananlarla beraberdir.» (8)

(6) Hücurat: 13

(7) Müslim ve Müsned Ahmed İbn Hanbel (Fethû'l-Kebir: C. 3. s. 316)

(8) Ankebut: 69